

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)	–	(33x1)	–	33 נקודות
פרק שני – "סיפור פשוט" ורומאן מתורגם	–	(33x1)	–	33 נקודות
פרק שלישי – שירה	–	(17x2)	–	34 נקודות
סה"כ	–			100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:
- רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.
 - רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.
- (2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיפסה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיפסה" בראש כל עמוד טיפסה. רישום טיפסות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום
לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר) (33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3.

מעשה חכמים

1. לפניך מעשה החכמים על "חוני המעגל". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

עַל כֵּן צָרָה שְׂרָא תְּבֵא עַל הַצְּבוּר, מִתְּרִיעִין עֲלֶיהָ;
 חוּץ מְרַב גְּשָׁמִים. מַעֲשֵׂה שְׂאֲמָרוֹ לֹא לְחוּנֵי הַמְּעַגֵּל:
 הַתְּפִלָּה שֶׁיִּרְדּוּ גְּשָׁמִים. אָמַר לָהֶם: צְאוּ וְהַכְּנִיסוּ
 תְּנוּרֵי פְּסָחִים, בְּשִׁבִיר שְׂרָא יִמּוֹקוּ. הַתְּפִלָּה, וְלֹא
 יִרְדּוּ גְּשָׁמִים. מָה עָשָׂה? עַג עוֹגָה וְעַמֵּד בְּחוּכָה,
 וְאָמַר לְפָנָיו: „רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, בְּנֵיהָ שָׂמוּ פְּנֵיהֶם
 עָלַי, שְׂאֲנִי כִּבֵּן בֵּית לְפָנֶיהָ. נִשְׁבַּע אֲנִי בְּשֵׁם
 הַגְּדוֹל שְׂאֲנִי זֶה מִכָּאן, עַד שֶׁתִּרְחַם עַל בְּנֵיהָ.“
 הִתְחִילוּ גְּשָׁמִים מִנְּטִפִין. אָמַר: לֹא כִּף שְׂאֲלָתִי, אֲלֵא
 גְּשָׁמֵי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְרוֹת. הִתְחִילוּ לִירֵד בְּזִיעָה.
 אָמַר: לֹא כִּף שְׂאֲלָתִי, אֲלֵא גְּשָׁמֵי רְצוֹן, בְּרִכָּה
 וּנְדָבָה. יִרְדּוּ כִּתְקַנָּן, עַד שֶׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִירוּשָׁלַיִם
 לְהַר הַבַּיִת מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ: „כָּשֶׁם
 שֶׁהַתְּפִלָּה עָלֵיהֶם שֶׁיִּרְדּוּ, כִּף הַתְּפִלָּה שֶׁיִּלְכוּ לָהֶן.“
 אָמַר לָהֶן: „צְאוּ וּרְאוּ אִם נִמְחִית אֲבָן הַטּוֹעִים.“
 שָׁח לֹא שֶׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח: אֲלֵמָּלָא חוּנֵי אֶתְהָ, גּוֹזְרֵי
 עֲלֵיהֶם נְדוּי. אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה לָּהֶן, שְׂאֶתְהָ מִתְּחַטָּא
 לְפָנֵי הַמָּקוֹם וְעוֹשֶׂה לָּהֶן רְצוֹנָה כִּבֵּן שֶׁהוּא מִתְּחַטָּא עַל
 אֲבִיו וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ. וְעֲלֵיהֶם הִכְתוּב אֹמֵר (מְשִׁי כג. כה)
 „יִשְׁמַח אֲבִיהָ וְאִמָּהּ וְתִגַּל יוֹדְתָהּ.“

א. תאר שתי תכונות של חוני המעגל שאפשר ללמוד עליהן ממעשיו ומדבריו, על פי

מעשה החכמים שקראת. (15 נקודות)

ב. ממעשה החכמים שקראת אפשר לראות כי היחס לחוני המעגל ולמעשיו אינו

חד-משמעי.

תאר את היחס המורכב לחוני המעגל, והסבר את הגורמים ליחס זה. (18 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

סיפור קצר

"עד שיעבור כל המשמר כולו" / לאה איני

2. לפניך סיום הסיפור "עד שיעבור כל המשמר כולו". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

שמחה דקה נרגשת דגדגה בו, אלף רגליה נודדות לאורך חוט שדרתו. הוא עצם ברוגע את עיניו, חולם אט אט את תינוקו, והנה הוא כבר כפי שהיה הוא בינקותו. שמנמן ורך שיער, וצחוק נוהר ניגר מפיו, ששתי שיני אֶזְזָ חוסמות בו בעד לשון ורודה גרגרנית. סופי, בסמוך לו, טרופה ומזיעה, מוחאת את כפיה למוות. הפחד מולך בפניה בצעדי המגפיים השחורים ובטלפי הזאבים. אבל הנה הילד, מוחא גם הוא כפ מגוממת רכה אל מחצית חברתה, בסרבול, בחוסר התאמה, ומתחיל בריקוד מעגלי, בנעליו החדשות הלבנות. אמו רחוקה מעליו מאוד, אבל הוא – לשונו נשמטת מפיו בצחוק עז מרוגש, וראשו מְשִׁיכֵר סחרחורת, וזמן רב הוא סובב וסובב, מוחא ומוחא, עד שחולף ועובר לו כל המשמר כולו.

הסבר את הקשר בין סיום הסיפור לסיפור כולו, מבחינת העלילה והדמויות שבו.

"עד שיעבור כל המשמר כולו" וסיפור קצר אחר

3. סיפורים קצרים רבים מתארים אירועים חריגים.

א. תאר אירוע כזה בסיפור "עד שיעבור כל המשמר כולו" ובסיפור קצר נוסף שלמדת.

(15 נקודות)

ב. הסבר את ההשפעה של כל אחד מהאירועים שתיארת בסעיף א על התנהגות

הדמויות המרכזיות בסיפור ו/או על ההבנה שלהן את עצמן. (18 נקודות)

פרק שני – "סיפור פשוט" ורומאן מתורגם (33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-6.

"סיפור פשוט"

4. לפניך ארבעה ציטוטים מ"סיפור פשוט" מאת עגנון, המבטאים ארבע תפיסות שונות של האהבה. קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.
- (1) כסף וזהב שהיו לה לצירל סימאו את עיניו של ברוך מאיר והניח את קרובתו ונשא את צירל.
- (2) וכשנטרף מזלם ואבד ממונם לא פסקה מלחבבו. אומרת הייתה מירל אם אינו מצליח בשוק אקפח את חייו בבית? מתוך רחמנות שריחמה עליו הוסיפה בו אהבה, אותה אהבה שאינה מבקשת סיפוק נכסים.
- (3) כל זמן שאדם פנוי הולך הוא אחרי לבו, וכיוון שמגעת שעתו לישא אישה מניח כל אהבהותיו, שאלמלא כן אין לעולם קיום. אוי לעולם שהבריות הולכים אחר לבם.
- (4) והירשל שומע פעמי רגליה ולבו רחוש. אילולי בינתו מעכבתו היה נכנס אצלה ופושט את שתי ידיו ותופס בהן את הסוד הנפלא הלז הגלום בה, שמחריד את לבו במתקו.
- א. הצג כל אחת מארבע תפיסות האהבה הבאות לידי ביטוי בציטוטים שקראת. הסבר והדגם את דבריך. (20 נקודות)
- ב. מבין התפיסות שהצגת בסעיף א, באיזו תפיסה מסתיים הרומאן? הסבר והדגם את דבריך. (13 נקודות)

"סיפור פשוט" או רומאן מתורגם

5. בחר בשתי דמויות ברומאן שלמדת ("סיפור פשוט" או רומאן מתורגם) שדומות זו לזו או מנוגדות.
- א. הצג את הדמיון או את הניגוד בין הדמויות שבחרת. הדגם את דבריך. (18 נקודות)
- ב. מה תורמים למשמעות הרומאן הדמיון או הניגוד בין הדמויות שהצגת בסעיף א? (15 נקודות)

רומאן מתורגם

6. תאר דמות ברומאן המתורגם שלמדת, שחווה תחושה (או תחושות) של כישלון, החמצת החיים או חוסר אונים, והסבר כיצד תחושות אלה מעוצבות ברומאן כולו.
- /המשך בעמוד 5/

פרק שלישי – שירה (34 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על שאלה אחת מהפיוט (שאלות 7-8) ועל שאלה אחת מהשירה העברית במאה ה-20 (שאלות 9-12).
(לכל שאלה – 17 נקודות; סה"כ – 34 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-8.

פיוט

7. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֲנִדְלֶךְ / ר' אברהם אבן עזרא

אֲנִדְלֶךְ אֱלֹהֵי כָּל נִשְׁמָה
וְאוֹדֶךָ בְּרֵב פֶּתַח וְאֵימָה.
בְּעַמְדֵי תוֹךְ קִהְלֶךָ, צוּר, לְרוּמִם –
לֶךָ אֶכְרַע וְאֶכְפֵּי רֹאשׁ וְקוֹמָה.
5 רְקִיעֵי רוֹם הֵלֵא נִטָּה בְּמִבְטָא
וְהֶאֱרִץ יִסְדָּה עַל בְּלִימָה.
הַיּוֹכֵל אֵיֶשׁ חִקוֹר אֶת סוּד יִצְרוּ?
וְמִי הוּא זֶה בְּכָל קִדְמָה וְיָמָה?
מְרוֹמִם הוּא עֲלֵי כָּל פֶּה וְלִשׁוֹן,
10 אֲשֶׁר הִפְלִיא וְעָשָׂה כָּל בְּחֻכְמָה.
וַיִּתְגַּדֵּל בְּגוֹי קָדוֹשׁ וְעֲלִיוֹן
וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמִיהָ רַבָּא בְּעַלְמָא.

הסבר את הבית השלישי בשיר (שורות 5-6), וכתוב כיצד בית זה מתקשר לשיר כולו.

פיוט שלא נלמד

8. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אָדוֹן עוֹלָם

בְּטָרֵם כָּל יִצִיר נִבְרָא.	אָדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ
אֲזִי מֶלֶךְ שְׂמוֹ נִקְרָא.	לְעֵת נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ כָּל
לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא.	וְאַחֲרָי כְּכֹלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה.	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה.	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעוֹ וְהַמְשָׁרָה.	5 בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכֵלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בְּעֵת צָרָה.	וְהוּא אֱלֹהֵי וַחֲי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת כּוֹסֵי בַיּוֹם אֶקְרָא.	וְהוּא נְסִי וּמְנוֹס לִי
בְּעֵת אִישׁוֹן וְאַעֲרִיָּה.	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחֵי
ה' לִי וְלֹא אֵירָא.	10 וְעַם רוּחֵי גּוֹיֹתַי

בתחילת הפיוט הדובר פונה לה' בכינוי "אדון עולם", ואילו בבית השביעי הוא משתמש בכינוי "אלי".

הסבר כיצד כינויים אלה מבטאים את שני האופנים השונים שבהם הדובר "תופס" את הקב"ה, לפי פיוט זה.

השירה העברית במאה ה-20

ענה על אחת מהשאלות 9-12.

ארץ-ישראל וירושלים

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מְקוֹם שֶׁל אֵשׁ / זלדה

אָוִיר הָרִים אָוִיר חִי
אָהוּב נוֹשֵׁב
בְּקֶשׁ לְמַעַנְנוּ רַחֲמִים
מִן הָעֲלִיזוֹן עַל כָּל.
מְקוֹם שֶׁל אֵשׁ,
מְקוֹם שֶׁל בְּכִי,
מְקוֹם שֶׁל טְרוֹף –
גַּם חֶתָן וְכֵלָה
רַחֲמֵי שָׁמַיִם מְבַקְשִׁים
שְׁלֵא יִתְפֹּרֵר הָאֶפֶק.
כְּלָבִים וְחַתוּלִים נְבֻהָלִים.
רַק בְּצַמְחִים לֹא נִדְלָחִים
עֲסִיסִים
פְּסִיעָה מִן הַתְּהוֹם,
רַק בְּפְרָחִים הַמְתִּיקוֹת לֹא נִסּוּגָה
פְּסִיעָה מִן הַמּוֹת.
כִּי הַצְּמָחִים עִם אַחַר
מֵאֲתָנוּ,
חוּץ מֵעֲצֵי הַיֵּת
שֶׁהֵם עֲצוּבִים וְחֻכְמִים כְּאֲנָשִׁים.
וְכֹאשֶׁר מֶלֶךְ זָר וְאוֹיֵב
מְכַפֵּישׁ שִׁכּוֹתֵנוּ לְעִיר
שֶׁנִּבְיָא אוֹהֵב
תְּלָה עַל צְנֹאֲרָה
סְפִירִים נִפְּה וְכִדְכֵד –
נִרְעָדוֹת כְּמוֹ לְבִי צְמֵרוֹת הַכֶּסֶף,
וְכֹאשֶׁר מֶלֶךְ זָר וְאוֹיֵב
מְכַפֵּישׁ אֶהְבְּתֵנוּ הַנּוֹרְאָה
לְעִיר דָּוִד –
שׁוֹמְעִים הַשְּׂרָשִׁים
שֶׁל עֵץ הַיֵּת אֵיךְ לוֹחֵשׁ דָּמוֹ
שֶׁל הַחִיל הַקָּטָן
בְּתוֹף הָעֶפֶר:
הָעִיר רוֹבֶצֶת עַל חֵי.

ציין שתי משמעויות של שם השיר "מקום של אש", והסבר כיצד כל אחת מהמשמעויות שצינת באה לידי ביטוי בשיר. /המשך בעמוד 8/

ארספואטיקה

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אַחַדִּים אוֹהֲבִים שִׁירָה / ויסלבה שימבורסקה

— אַחַדִּים —

זאת אומרת שלא כלם.
אפלו לא הרב אלא המעוט.
כלי להביא בחשבון את בתי הספר, ששם מכרחים,
ואת המשוררים עצמם,
אנשים אלה הם שנים לאף.

— אוֹהֲבִים —

אף אפשר לאהב גם מרק עוף עם אטריות,
אוהבים גם מחמאות וצבע תכלת,
אוהבים צעיף ישן,
אוהבים לעמוד על שלהם,
אוהבים ללטף כלב.

— שִׁירָה —

אכל מה זאת בעצם שירה.
לא אחת נתנה לקך
תשובה רעועה.
ואני אינני יודעת ואינני יודעת ונאחזת בזה
כבמעקה גואל.

א. הסבר את הקשר בין שם השיר ובין תוכנו, ותאר את היחס של הדוברת לשירה, על פי

שיר זה. (7 נקודות)

ב. בחר בשיר נוסף שלמדת בנושא "ארספואטיקה" ותאר את היחס של הדובר בשיר

שבחרת לשירה או לתהליך היצירה. (10 נקודות)

אדם וזהותו

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כַּרְכַּם שֶׁל שָׂדוֹת / זלדה

הַגִּיגִי תוֹהִים
אֵיכָכָה אַתָּה וְאוֹתָן מְלִים רְעוֹת
חַיִּים בְּאוֹתוֹ דוֹר.
יְדִיד אֲמַת
שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מוֹצֵאָה מִקֶּדֶם מִגֶּן-עֵדֶן
הַבֵּאת בְּשָׁמַיִם לְבוֹר
לְהַשִּׁיב אֶת רוּחִי.
כְּאֲשֶׁר צִעַקְתִּי
כְּאֲשֶׁר חִשְׁכוּ עֵינַי
אֵיךְ מְצֵאתָ אוֹתִי
מֵאַחֲרֵי שְׁבַע הַחֳמוֹת
שֶׁבִנְתָּה הָאוֹלֶת שְׁבִי
אֵיךְ פָּתַחְתָּ לְפָנַי
שְׁעָרֵי הַצַּחִים
כְּדֵי שְׁאַרְאֶה אֶת הַפֶּס הַדָּק
וְאַרְגַּע
כִּי אַחוּשׁ מָה נִפְלְאוֹ מַעֲשֵׂי הַבוֹרָא
מִבִּיטָה אֲנִי אֶל יְפִיךָ הַמְזוֹהֵר
וְרוֹאֶה סִמְנִים שֶׁל חֶסֶד יִשַׁע
בְּעֲלֵי הַכּוֹתֶרֶת
כְּמַעֵט עֶלְפוֹן –
יְדִידֵי הַנְּעִיר
שְׁנֵינוּ זְקוּקִים לְרַחֲמֵי רַבִּים.

תאר את מערכת היחסים הנרקמת בין הכרכום לדוברת, והסבר מדוע הכרכום מכונה "ידיד אמת". הדגם את דבריך מהשיר כולו.

זוגיות ואהבה

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

נִפְרְדָנוּ כָּךְ / לאה גולדברג

נִפְרְדָנוּ כָּךְ: הֵיטֵב, הֵיטֵב חָרָה לִי.
הָעֶרְפֵל בִּינִינוּ כְחוֹמָה.
זאת הַטֶּפֶה שֶׁעַל יָדֶי גוֹתְרָה לִי
טֶפֶת סֶגְרִיר וְדַאי הִיא, לֹא דִמְעָה.

לְדוֹר הַזֶּה תִּבְכִי הוּא כְלָמָה,
הוּא לֹא יִבְכֶה עַל אֲהָבָה גּוֹסֶסֶת.
בְּיוֹם הַדִּין וּבְלֵילוֹת הַחֶסֶד
אֲדִישׁ וְגַא הוּא לֹא יוֹרִיד דִּמְעָה.

נִפְרְדָנוּ כָּךְ. הֶרְחֹב הָמָה, הָמָה.
דְּחַפְנִי אֵיזָה הַלֵּךְ, וּמִנְגִיד
הָעֶרְפֵל תְּלוֹי כְהִינוּמָה.

מֵאֵין בְּלִבִּי חֲדוּת חוֹנָנֶת?
אוֹלֵי, בְּכֹל זֹאת, זוֹ הֵיְתָה דִמְעָה.

א. השיר פותח בחרון ומסתיים בחדווה.

הסבר על פי השיר את הסיבה לחרון ואת הסיבה לחדווה. (10 נקודות)

ב. כיצד הדמעה קשורה לחרון שבתחילת השיר ולחדווה שבסופו? הסבר את דבריך.
(7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך